

TUNNUSTUS OOPERILE

Ooper «Raudne kodu» on võitnud kindla koha «Estonia» mängukavas. Seda on nüüd näinud-kuulnud juba paljud muusikateatri sõbrad meie vabariigis, teatri küllalisesinimistel Moskvas ka sealne nõudlik publik. Nagu see uudisteostega mõnigi kord olema kipub, suhtuti ka sellesse ooperisse algul teatud ettevaatusega. Nüüd aga võib ütelda, et «Raudne kodu» on võitnud palju sõpru ja häid hinnanguid. Eriliseks tunnustuseks ooperile on muidugi see, et teos ise ja selle lavastusbrigaad on esitatud vabariikliku preemia saamiseks.

Helilooja Eino Tamberg on tugeva teatrindrõviga komponist. Enne ooperi «Raudne kodu» kirjutamist oli ta muusikat loonud väga mitmesugustes žanrides, nende hulgas ka lavaline oratorium ja balletid. «Raudne kodu» sündis nägu tema senise loomingu-

lise tegevuse loomuliku jätkuna. Ja sündis küpse teosena — selle puhul ei olnud lavastamise ja etenduste käigus vaja teha parandusi, luua uusi variante.

Ooperi muusikaline keel, kõik selle muusikalised väljendusvahendid on kaasaegsed. Siin ei ole ulatuse ooperisse algul teatud ettevaatusega. Nüüd aga võib ütelda, et «Raudne kodu» on võitnud palju sõpru ja häid hinnanguid. Eriliseks tunnustuseks ooperile on muidugi see, et teos ise ja selle lavastusbrigaad on esitatud vabariikliku preemia saamiseks.

Ooperi muusikaline keel, kõik selle muusikalised väljendusvahendid on kaasaegsed. Siin ei ole ulatuse ooperisse algul teatud ettevaatusega. Nüüd aga võib ütelda, et «Raudne kodu» on võitnud palju sõpru ja häid hinnanguid. Eriliseks tunnustuseks ooperile on muidugi see, et teos ise ja selle lavastusbrigaad on esitatud vabariikliku preemia saamiseks.

ga kohti, vaid kogu aeg «juhtub» midagi.

Ooperi puhtmuusikaliste väärtuste kõrval teeb selle kuulajale-vaatajale lähedaseks ka teose mõte, selle kaudu väljendatud idee. «Raudse kodu» libreto aluseks on teatavasti E. Tammlaane samanimeline näidend, mille lavastus oli omal ajal. Teise maailmasõja eelõhtul üks huvitavaid ja erutavamaid teatrisündmusi Tallinnas. Libretist Uno Laht on säilitanud näidendi sündmustiku arenduse. Aga kui näidend loodi Hispaania kodusõja sündmuste vahetu kajastusena, siis ooperi tegevustik pole seotud ühegi kindla maa ega konkreetse sündmusega. Just sellest kasvabki välja ooperi üldistav mõte — rahvaste vabadusvõitlus enesemääramisõiguse eest on üks kaasaja elulisemaid probleeme. See on võitlus, millele oma võimalusi ja jõudu mööda aitavad kaasa kõik progressiivselt meelestatud inimesed.

Sellepärast elavadki vaatatajad nii sügavalt kaasa laeva meeskonna saatusele. Publikule tundub igati

Urve Tauts (lige) ja Illart Orav (Peeter) ooperis «Raudne kodu».

põhjendatuna ooperi pea-tegelase Peetri ja laeva meeskonna otsus — kas jäävad ooperist meelde või oma elu hinnaga juhtida laev karidele, peasi, et relvalaadung ei satuks jõudude

Ooperi «Raudne kodu» suureks vooruseks on ka see, et teose mõte pole edasi antud diakatlikult,

välise vahenditega, vaid elavate, konkreetsete inim-saatuste kaudu. Vaatajale jäävad ooperist meelde sihiteadlik võitleja komunist Jess, aus ja sirgjooneline Peeter koos laeva mitmepalgelise meeskonnaga, kellega ta oma saatuse seob. Publiku paneb mõtlema lige, kes ka armastuse nimel ei suuda

lahti ütelda oma kodust ja päritolust. Üks kõige meeldejäävamaid rolle ooperis on sadamakörtsi laulja Salty episoodiline osa. Lihtsate ja nappide vahenditega on tema kaudu antud nagu terve inimsaatus — väike inimene rahavõimu maailmas. Suuresti aitas selle rolli mõjukusele kaasa Ülle Ulla meisterlik esitamine.

Tõsiväärtuslikke kaas-tegseid ooperid ei lavastata meil just tihti, eriti veel selliseid läbinisti realistlikke ja elulisi nagu «Raudne kodu». Sellepärast kujunes ooperi lavastus kõigile osatäitjale ka ümmamoodi kaasaegse ooperi esitamise kooliks. Suured teened selles osas on kahtlemata lavastaja Udo Väljaotsal. Ta oskas luua tõvrikliku lavastuse ja janna teose mõtte kõlama. Ooperi esimestel etendustel ei olnud mitte kõik osatäitjad veel lõpuni omandanud kaasaegse ooperi esitamise laadi. Ent etenduste käigus on neistki vajakajäämistest vabane-

Suured teened ooperi täisväärtuslikul esitamisel on kahtlemata teatri peadirigendil Neeme Järvil. Tema dirigendikepi all kõlab «Raudse kodu» muusika emotsionaalselt ja üht-

lasi ka peenelt. Mõjuvad on suured dramaatiliste tõusude kohad, sealsamas kõrval aga ka helilooja antud peenelt viimistletud niilansid. Ooperi muusikaliselt keeruline tekst on hästi omandatud ja etendustel valitseb hea kontakt lava ning orkestri vahel.

Hästi harmoneerub muusikaga ka lavastuse kujunduslik küla, mille on loonud kunstnik Lembit Roosa. Etenduse pildiline osa ei pretendeeri nagu millelegi erilisele, selles pole jälgegi välise efekti taotlemisest. Ometi on seal kõik õige ja omal kohal, see on välja kasvunud muusikast, kannab teose ideed ja toetab vajaliku meeleolu loomist.

Ooper «Raudne kodu» ja selle lavastus on meie muusikateatri viimase aja üks hinnatavamaid saavutusi, mis sai teoks tänu helilooja ja teatri tihedale loomingulisele koostööle. Sellepärast on loomulik, et koos heliloojaga esitati vabariikliku preemia kandidaatideks ka etenduse lavastusbrigaadi liikmed. Teatritöö on kollektiivne looming ja kunstilised võidud teatris sünnivad ikka paljude inimeste ühiste pingutuste viljana.

O. LIIVIK